

บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาเรื่องการจัดการความรู้เรื่องการผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) วิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดการความรู้เรื่องการผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

3.1.1) ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา คือ หมู่บ้านตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 หมู่บ้าน คือ บ้านน้ำตัน บ้านต้นผึ้ง บ้านป่าไผ่ บ้านคอนตัน บ้านหนองเจียว บ้านวังป้อม บ้านสันเหนือ บ้านทุ่งข้าวหอมและบ้านหนองวง เหตุผลในการคัดเลือกพื้นที่การทำวิจัยครั้งนี้ คือ เป็นหมู่บ้านที่มีการทำนาเป็นอาชีพอยู่มาก โดยมีเกษตรกรอยู่ 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ได้ผลผลิตข้าวมากกับผลผลิตข้าวน้อย และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการทำอาชีพเกษตรกรปลูกข้าว

3.1.2) ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวิธีการจัดการความรู้เรื่องการผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ คือ 1) การสร้างความรู้ เช่น ขั้นตอนการผลิตข้าว 2) การแสวงหาความรู้ เช่น ช่องทางการแสวงหาความรู้ทางการเกษตร 3) การปรับใช้ความรู้ เช่น การนำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์ 4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกรที่ได้ผลผลิตข้าวต่อไร่สูงกับเกษตรกรที่ได้ผลผลิตข้าวต่อไร่ต่ำในตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

3.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย

ตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัด เชียงใหม่

3.3.2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่สมัครใจในการตอบแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยเกษตรกรที่ได้ผลผลิตข้าวต่อไร่สูง และเกษตรกรที่ได้ผลผลิตข้าวต่อไร่น้อยซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 134 ครัวเรือน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรปลูกข้าวที่สมัครใจ

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	กลุ่มตัวอย่าง (ราย)	เกษตรกรที่ได้ผล ผลิตข้าวต่อไร่สูง	เกษตรกรที่ได้ผลผลิต ข้าวต่อไร่น้อย
1, 9	บ้านน้ำตัน,บ้านหนองวง	10	3	7
2	บ้านต้นผึ้ง	9	3	6
3	บ้านป่าไผ่	23	9	14
4	บ้านดอนตัน	23	8	15
5	บ้านหนองเขียว	17	7	10
6	บ้านวังป่อง	23	8	15
7	บ้านสันเหนือ	14	5	9
8	บ้านทุ่งข้าวหอม	15	7	8
รวม		134	50	84

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองแก้ว (2555)

3.4 ขั้นตอนการวิจัย

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.4.1) ขั้นตอนเตรียมการวิจัย

3.4.1.1) ศึกษาชุมชน โดยนักวิจัยเข้าไปพูดคุยกับเกษตรกรตำบล นักวิชาการเกษตร อบต. ผู้นำเกษตรกรในพื้นที่ และเกษตรกรในพื้นที่ โดยสนทนาก่อนเกี่ยวกับการปลูกข้าวของเกษตรกรโดยรวมในพื้นที่

3.4.1.2) พิจารณาประเด็นโจทย์การวิจัย โดยการสรุปประเด็นเนื้อหาพร้อมกับเจ้าหน้าที่เกษตรกรตำบล และเกษตรกรในพื้นที่

3.4.2) ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

3.4.2.1) ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจและขอความอนุเคราะห์จากเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยเข้าร่วมประชุมที่ละหมู่บ้านทั้งหมด 8 ครั้ง ในการประชุมประจำเดือนของผู้ใหญ่บ้านและขอชี้แจงเกี่ยวกับงานวิจัยในวาระสุดท้ายของการประชุม

3.4.2.2) ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรที่สมัครใจ 134 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์

3.4.2.3) ทำการสรุปแบบสัมภาษณ์ของเกษตรกรทั้งหมด 134 คน แล้วนำมาสรุปกระบวนการในการผลิตข้าวของเกษตรกร โดยแบ่งเป็น กระบวนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ได้ผลผลิตมากและกระบวนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ได้ผลผลิตข้าน้อย แล้วนำมาระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแต่ละกระบวนการผลิตข้าว และมีการซักถามในแต่ละขั้นตอนต่างๆของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในชุมชนเดียวกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กันของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 1.2 การระดมความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้

3.4.2.4) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อค้นพบ

3.4.2.5) จัดทำรายงานการค้นคว้าอิสระ

3.5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.5.1) แบบสัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยรวบรวมข้อมูล 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทการผลิตข้าวของเกษตรกร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยวิเคราะห์เป็นหน่วยย่อยละข้อมูลที่วิเคราะห์คือ ผู้ปลูกข้าวในตำบลเหมืองแก้ว เช่น เพศ สถานภาพ สมรส อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการปลูกข้าว ลักษณะการถือครองที่นา ลักษณะแหล่งน้ำที่ใช้ จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนแรงงานที่จ้าง ผลผลิตในการปลูกข้าว รายได้จากการปลูกข้าว

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดการความรู้ด้านการผลิตข้าวของเกษตรกรในตำบลเหมืองแก้ว โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ได้แก่

การสร้างความรู้	เช่น ขั้นตอนการผลิตข้าว
การแสวงหาความรู้	เช่น ช่องทางการแสวงหาความรู้ทางการเกษตร
การปรับใช้ความรู้	เช่น การนำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์ การใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยอินทรีย์บำรุงข้าว การปรับใช้ความรู้และภูมิปัญญาในอดีต การปรับใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน
การแลกเปลี่ยนความรู้	เช่น การจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการจัดการความรู้เรื่องการผลิตข้าวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลเหมืองแก้ว โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เช่น ปัญหาด้านการจัดการความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

3.5.2) วิธีการทดสอบเครื่องมือ

นำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างขึ้นมาก่อนนำไปใช้ ได้นำไปทดสอบความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา (content validity) โดยนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการเพื่อพิจารณาตรวจสอบ จากนั้นแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการ แล้วจึงนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

3.6 ลักษณะของข้อมูล

ลักษณะของข้อมูลมี 2 ลักษณะดังนี้

3.6.1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้มาจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 134 ราย ทำให้ได้ข้อมูล 3 ส่วนดังกล่าวข้างต้น

3.6.2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้มาจากข้อมูลพื้นฐานจากองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองแก้ว และสำนักงานเกษตรอำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทการผลิตข้าวของเกษตรกร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาคือ ร้อยละ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดการความรู้ด้านการผลิตข้าว ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ วิเคราะห์โดยการแยกแยะและจัดหมวดหมู่ มี 3 ส่วนดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบริบทการผลิตข้าวของเกษตรกร

ได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ สถานภาพสมรส อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสิทธิภาพในการปลูกข้าว ลักษณะการถือครองที่นา ลักษณะแหล่งน้ำที่ใช้ จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนแรงงานที่จ้าง ผลผลิตในการปลูกข้าวและรายได้จากการปลูกข้าวมาแยกแยะและจัดหมวดหมู่ โดยใช้สถิติพรรณนา คือ ร้อยละ

2) วิธีการจัดการความรู้ด้านการผลิตข้าวของเกษตรกร

นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ตามนิยามศัพท์ของวิธีการจัดการความรู้ด้านการผลิตข้าวของเกษตรกรซึ่งประกอบด้วย 4 ลักษณะ คือ ก) การสร้างความรู้ ข) การแสวงหาความรู้ ค) การปรับใช้ความรู้ ง) การแลกเปลี่ยนความรู้

3) ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการจัดการความรู้การผลิตข้าวของเกษตรกร

วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาจัดหมวดหมู่เป็น 2 ส่วนคือ ก) ข้อมูลด้านปัญหาในการจัดการความรู้และ ข) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ด้านการผลิตข้าวของเกษตรกร